

Asia: VN/34515/2024

Kommentointipyyntö: Sivistyksestä suunta Suomelle - Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio vuoteen 2040

1. Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoite on itsessään tärkeä. Suomen todella tulee tähdätä sivistyksen, demokratian ja tieteen edelläkävijyyteen. Tavoitteen toteutuminen vaatisi kuitenkin syvällisempää pureutumista siihen, mitä sivistys on, miten demokratian uhkia torjutaan ja mitä tieteen vapauden toteutuminen edellyttää.

Visiossa tulisi määritellä tarkemmin, mitä sivistyksellä tarkoitetaan tämänhetkisessä maailmantilassa ja minkälaista sivistystä tarvitaan (ks. esim. Wolff ym. 2024; Krogh & Graf 2022). Epäselväksi jää myös, mitä tarkoitetaan monipuolisella akateemisella meritoitumisella (Rucker 2026; Korsgaard 2024). Tavoitteessa tulisi myös eritellä tarkemmin demokratian ja ihmisoikeuksien toteutumisen uhkia ja haasteita ja avata, mitä demokratian tukeminen tulevaisuudessa vaatii. Tutkimuksissa on osoitettu haasteita demokratian toteutumisesta suomalaisessa korkeakoulujärjestelmässä (Brunila & Kasa 2025; Brunila 2025) ja visiossa tulisi esitellä tarkemmin, miten esimerkiksi näitä haasteita kohdataan.

Sivistykseen kuuluu nykymaailman peilaaminen menneisyyteen ja tulevaisuuden rakentaminen dialogissa menneiden ja nykyisten haasteiden kanssa. Sivistys, samoin kuin tutkimus ja tiede, ei voi olla staattista, vaan sen pitää jatkuvasti kehittyä. Kokonaisvaltainen ajattelu ja keskeisten tämän päivän uhkien – ekologisen kriisin, disinformaation lisääntymisen ja eriarvoistumisen kasvun ja näiden syiden – ymmärtäminen on oleellinen osa sivistystä. Vision tilannekuvasta ja tavoitteiden määrittelystä puuttuu tämä keskeinen lähtökohta.

**Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet?
Ovatko toimet oikeita?**

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

OKM:llä on kasvava roolia kansallisen sivistyksen puolustajana. Toimenpiteistä tähän liittyvät esim. tieteellisen tiedon ja muun 'tiedon' rajanveto ja mekanismit sekä ymmärryksen lisääminen siitä, että tieteellinen kriittisyys ja itsensä epäily ei tarkoita 'totuuden' sijaitsemista jossain muualla.

Tärkeä kysymys on, rakentavatko OKM ja tutkimuslaitokset tutkijoiden yhteiskunnalliseen keskusteluun ja jalkauttamiseen osallistumisen kannustejärjestelmän (esimerkiksi tuloskriteerien painottamista muuttamalla). Tämä olisi erittäin tarpeellinen toimi tutkimuspohjaisen päätöksenteon ja tutkimuksen vaikuttavuuden vahvistamiseksi. Olisi hyvä, että toimenpidettä avattaisiin tältä osin yksilöidymmin.

Kun tutkimuksen riippumattomuutta halutaan vahvistaa, on eriteltävä tieteen sisällöllinen ja hallinto-organisatorinen autonomia. Molempien autonomian turvaaminen on tärkeää, jotta poliittisessa järjestelmän muutokset ja vaihtelut eivät uhkaa tieteen autonomiaa.

2. Koulutus kuuluu kaikille ja mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoite koulutusmahdollisuuksien takaamisesta kaikille on tärkeä. On kuitenkin syytä huomioida, että korkea osaaminen ja parempi hyvinvointi eivät välttämättä suoraan liity toisiinsa. Koulutus itsessään ei takaa kestäväää ja hyvää tulevaisuutta nuorille, jos siinä ei esimerkiksi vastata nuorten itsensä kokemiin tulevaisuuden huoliin maailman tilaan ja eksistentiaalisiin kriiseihin liittyen. Vuoden 2025 Nuorisobarometrin mukaan 50 prosenttia nuorista suhtautui pessimistisesti tai erittäin pessimistisesti maailman tulevaisuuteen.

**Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet?
Ovatko toimet oikeita?**

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Tavoitteessa ja etenkin siihen liittyvissä toimissa olisi syytä nostaa vahvemmin esiin nuorten omia tulevaisuuden huolia (esim. Nuorisobarometrissa nousevia). Nuorten huolien on oltava koulutusjärjestelmään osallistamisen taustalla.

Toimenpiteissä olisi syytä eritellä, miten linjakkaasti koulutusjärjestelmien eri tasot kykenevät luomaan portaittain eteneviä malleja (synergioita ja ristiinkoulutustapoja) läpileikkaavien ongelmien ratkaisemiseen.

Määrällinen tavoite nuorten aikuisten korkeakoulutettujen osuuden nostamiseksi 60 prosenttiin ei välttämättä paranna koulutuksen laatua ja johda kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen. Korkeakoulutettujen määrää kasvatettaessa on huolehdittava, ettei koulutuksen laatu kärsi. Jos määrällinen tavoite johtaa esimerkiksi nopeisiin etäopetukseen perustuviin koulutuksiin, voi olla vaarana, että syvällistä tietoa ja laaja-alaista ammattiosaamista ei pystytä tarjoamaan.

Toimenpiteissä panostetaan paljolti työelämän haasteisiin vastaamista, mutta jälleen nopeita ratkaisuja vaativiin maailman isoihin haasteisiin ja nuorten maailmantilaan liittyviin huoliin vastaaminen jäävät toimenpiteissä sivuun (Kahneman 2011). Merkittävien yhteiskunnallisten uhkien ja ilmiöiden kytköksellisyyden ymmärtämisen ja syvällisen tiedon kasvattamisen tulisi olla vahvemmin esillä toimenpiteissä ja sen tulisi toteutua nykyistä systemaattisemmin koulutustasojen nivelvaiheissa. Aihepiiristä on paljon tutkimusta ja mm. valtiolle.fi -sivustolle on koottu keskeisiä huomioita siitä, millaista osaamista kestävyysmurroksen toteuttaminen vaatii ja miten valtio voi keskeisesti tukea muutosta (valtiolle.fi 2026).

3. Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Jälleen tavoitteen muotoilussa syvällisen ymmärryksen kasvattamisen tulisi olla keskiössä. Yhteiskuntaa uudistava osaaminen ja keskeisten ilmiöiden ymmärtäminen eivät synny hosuen (Kahneman 2011). Korkeasti koulutettujen määrän kasvattaminen voi lisätä yhteiskunnassa valmiuksia resilienssin rakentamiseen ja uusien innovaatioiden syntymiseen, mutta tämä ei ole itsestään selvää. Keskeistä on huolehtia koulutuksen laadusta ja siitä, että sisällöt suunnitellaan suuntaamaan tulevaisuuden kriittisiin kysymyksiin vastaamiseen.

Jotta tutkimus ja koulutus houkuttelisivat osaajia Suomeen, tulisi samalla tukea maahanmuuttajien mahdollisuuksia suomalaiseen koulutukseen, harjoittelupaikkoihin ja työelämään sekä laajemmin yhteiskunnalliseen osallistumiseen (Riitaoja ym. 2022).

**Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet?
Ovatko toimet oikeita?**

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Erikoistumisen rinnalle pitäisi kehittää osaamisklustereita, jotka keskittyisivät mm. eksistentiaalisten kriisien ymmärtämiseen ja ratkaisemiseen sekä läpileikkaavien ilmiöiden kytköksiin. Tämä vaatisi mallia, jossa kootaan yhteen erilaisia tieteellisiä näkökulmia, tutkimuslaitostasoisia strategioita ja vetovoimatekijöitä.

Visiossa fokus on paljolti Suomen menestymisessä maailmalla. Vastapainoksi tarvittaisiin Suomen kansainvälisen vastuun käsittelyä ja oikeudenmukaisuuden tarkastelua: Miten Suomi kantaa vastuutaan ja pyrkii luomaan globaalia kestävyyttä?

4. Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista: korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoite yhteistyön lisäämiseksi on tärkeä, koska monimutkaisten haasteiden edessä tulevaisuudessa tarvitaan enenemässä määrin monitieteellistä/poikkitieteellistä yhteistyötä ja ilmiöiden kytkösten ymmärtämistä (Fredman 2023, Vaverková 2025). Tavoite jää kuitenkin pinnalliseksi ja kaukaiseksi, jos siinä ei käsitellä keskeisiä tulevaisuuden uhkiin liittyviä osaamistarpeita: Miten erikoistuminen vastaa niihin? Korkeakoulujen erikoistumisen ja yhteistyön vahvistamisella on merkittävät mahdollisuudet edesauttaa kestävyysmurrosta, mutta tämä vaatii selkeää jaettua visiota ja päämäärää (Singer-Brodowski ym. 2022; Shih 2025). Myös rahoituksen kriteereistä ja malleista tulisi käydä laajempaa keskustelua kriteerien kehittämiseksi (ks. Raerinne 2025; Silvén ym. 2026).

**Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet?
Ovatko toimet oikeita?**

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

-

5. Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoitteessa tulisi kiinnittyä vahvasti tutkimuspohjaiseen kestäväen kasvun/talousjärjestelmän malliin (esim. Raworth 2018).

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Rahoitukseen liittyvien toimenpidesuositusten tulisi suunnata vahvemmin kestävyysmurroksen ennakkointiin ja sääntelyyn sekä sen toteutuksen reiluuteen.

Vision tavoitteiden ja toimenpidesuositusten kokonaisuus

6. Puuttuuko vision tavoitteista ja toimenpidesuosituskokonaisuudesta jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai poispriorisoida?

Keskeinen ongelma visiossa liittyy aikamme suurien haasteiden, kuten ilmastonmuutoksen, luontokadon, sotilaallisten uhkien, kasvavien muuttoaaltojen, ruokapulan, humanitaaristen kriisien ja globaalin sekä kansallisen epäoikeudenmukaisuuden, sivuuttamiseen.

Jotta visio olisi perusteltu ja tulevaisuudenkuva uskottava, tulisi siinä käsitellä syvällisemmin suomalaisen koulutusjärjestelmän paikkaa globaalissa monenlaisten kriisien maailmassa. OKM:n vision kytkeminen vahvemmin Tulevaisuusselonteon tarkasteluihin voisi kiinnittää visiotyön paremmin yhteiskunnalliseen ja globaaliin tilanteeseen ja konkreettisiin, läpileikkaaviin haasteisiin.

Suomen korkeakoulutettujen osuuden kasvattaminen ei ole itsessään välttämättä vaikuttava päämäärä, jos koulutus ei tähtää maailman keskeisten ongelmien ratkomiseen ja kokonaisvaltaisen kestävyuden rakentamiseen. Liite 1:ssä on tärkeä kirjaus: ”koulutustason nostoa ei saa tehdä korkeakoulutuksen laadun kustannuksella”. Tämän huomion olisi syytä näkyä myös toimenpiteiden tasolla.

Visiossa olisi hyvä painottaa vahvasti tieteellisen tiedon yhteiskunnallisen luotettavuuden ja uskottavuuden parantamista. Tutkimusinstituutioita ja tutkijoita tulisi palkita myös yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta ja tutkimuksen jalkauttamisesta kansalaisten parin.

Liite 1:ssä on myös tärkeä huomio kirjaus, jonka soisi nousevan nykyistä keskeisemmäksi toimenpiteiden tasolla: ”korkeakoulu yhteisöjen hyvinvointiin ja opiskelijoiden moninaistuviin taustoihin on kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota”.

Vision kokonaisuus ja muut osiot

7. Mahdolliset kommentit vision tilannekuvaan liittyen

Tilannekuvassa tunnistetaan keskeisiä ilmiöitä, mutta sen ja samalla koko vision keskeisin ongelma on, että se sivuuttaa aikamme suurimmat uhat ja kestävyysmurroksen tarpeen. Visio tuntuu pohjaavaan hyvin erilaiseen tilannekuvaan kuin esimerkiksi kansainvälisesti jaettu UNESCO:n visio ja tiekartta (Unesco 2026) tai Suomen oman Tulevaisuusselonteon tilannekuva.

8. Miten arvioisit visiota ja sen toimenpiteitä kokonaisuutena

Visiossa tulisi konkretisoida ja tunnistaa paremmin aikamme suurimpien uhkien aiheuttamat haasteet koko koulutusjärjestelmälle. Korkeakoulutus ja tutkimus ovat aivan keskeisessä roolissa näiden uhkien ymmärtämisessä ja ratkaisemisessa. Tuoreessa vuoteen 2045 tähtäävän tulevaisuusselonteon skenaariotarkastelussa on tunnistettu hyvin keskeisimmät tulevien vuosikymmenten uhat, joihin olisi hyvä nojata vahvemmin myös korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiossa. Tulevaisuusselonteossa käsitellään laajasti ekologisen kriisin kytkeytymistä mm. turvallisuuteen sekä disinformaation ja sosiaalisen eriarvoistumisen uhkiin. Ekologinen kestävyys on ehto kaikkien muiden kestävyiden lajien toteutumiselle (ks. mm. Raworth 2018) ja myös korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vision tavoitteiden toteutumiselle. Tulevaisuusselonteossa on ymmärretty, että luonnon köyhtymisen pysäyttäminen ja monimuotoisuuden turvaaminen on ehto ekologisen kestävyiden ja siis kaikkiaan kestävänsä tulevaisuuden toteutumiselle.

Ekologinen kriisi kokonaisuutena vaarantaa yhteiskunnan hyvinvoinnin, talouden, terveyden ja turvallisuuden. Korkeakouluilla on tärkeä rooli kokonaisvaltaisen kestävyiden edistämisessä ja korkeakoulutuksen vahvana painopisteenä tulee olla aikamme keskeisten uhkien ymmärtäminen ja ratkaiseminen (esim. Žaléniené, I. & Pereira 2021; Unesco 2026). Tämä kansainvälisen tutkimuksen jakama lähtökohta olisi syytä tuoda visiossa vahvemmin esiin.

9. Muut kommentit

Luontopaneelin lausunnon ovat laatineet Simo Häyrynen, Outi Silfverberg ja Lili-Ann Wolff.

Viitattu kirjallisuus:

Brunila, K., Kasa, T. (2025). Reimagining Socially Sustainable Teacher Education: Navigating Tensions and Inequalities in Finland's Acclaimed System. In: Harju-Luukkainen, H., Garvis, S., Kangas, J., Marôco, J., Maunula, M., Maunumäki, M. (eds) *Generating Sustainable Futures Through Teacher*

Education. Rethinking Higher Education. Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-96-3329-6_15

Brunila, K. (2025). *The Accelerated University: Power, Governance, and the Loss of Academic Purpose*. SAGE Open.

Fredman P (2023), "Higher education based on cooperation and interdisciplinarity has a key role in a global sustainable development". *On the Horizon*, Vol. 31 No. 1 pp. 42–46, doi: <https://doi.org/10.1108/OTH-08-2022-0043>

Vaverková, M.D., Polak, J., Kurcusz, M., Jena, M.K., Murali, A.P., Nair, S.S., Aktaş, H., Hadinata, M.E., Ghezelayagh, P., Andik, S.D.S., Rahmana, A. and Franc-Dąbrowska, J. (2025), *Enhancing Sustainable Development Through Interdisciplinary Collaboration: Insights From Diverse Fields*. *Sustainable Development*, 33: 3427-3454. <https://doi.org/10.1002/sd.3302>

Kahneman, D. (2011). *Thinking fast and slow*. Farrar, Straus and Giroux.

Korsgaard, M. T. (2024). *Retuning education: Bildung and exemplarity beyond the logic of progress*. Routledge.

Krogh, E., Qvortrup, A., & Ting Graf, S. (2022). *Bildung, Knowledge, and Global Challenges in Education*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003279365>.

Raerinne, J. (2025). *Yliopistojen rahoitusmalleista kaivattaisiin laajempaa keskustelua*. *Tiedepolitiikka*, 50(1), 13-22.

Silvén, P., Piironen, A., & Matikainen, M. (2026). *Akateemisella vastarinnalla kohti parempaa yliopistoa*. *Tiedepolitiikka*, (1).

Riitaoja, A. L., Virtanen, A., Reiman, N., Lehtonen, T., Yli-Jokipii, M., Udd, T., & Peniche-Ferreira, L. (2022). *Migrants at the university doorstep: How we unfairly deny access and what we could (should) do now*. *Apples-Journal of Applied Language Studies*, 16(2), 121-145.

Rucker, T. (2026). The logic of modern education revisited: Rediscovering the ethical dimension of Bildung in times of climate crisis. *Ethics and Education*, 1-15.

Shih, Y. H., Hsu, M. C., & Chang, C. L. (2025). Sustainability transformations in higher education: Global perspectives on the challenges and solutions. *International Journal of Education and Humanities*, 5(1), 126-139.

Singer-Brodowski, M., Förster, R., Eschenbacher, S., Biberhofer, P., & Getzin, S. (2022, March). Facing crises of unsustainability: Creating and holding safe enough spaces for transformative learning in higher education for sustainable development. In *Frontiers in Education* (Vol. 7, p. 787490). Frontiers Media SA.

Unesco (2026). Transforming higher education: Global collaboration on visioning and action. Transforming higher education: global collaboration on visioning and action - UNESCO Digital Library

Wolff, L. A., Elo, J., & Uljens, M. (2024). Higher education curriculum leadership in the Anthropocene. In *Multilevel Pedagogical Leadership in Higher Education: A Non-Affirmative Approach* (pp. 65-96). Springer International Publishing. Higher Education Curriculum Leadership in the Anthropocene | Springer Nature Link

Žalėnienė, I., & Pereira, P. (2021). Higher education for sustainability: A global perspective. *Geography and Sustainability*, 2(2), 99-106.

Silfverberg Outi
Suomen Luontopaneeli